

БОЛАЛАРДА ТУҒМА АНОМАЛИЯЛАР ВА ЎЛИМ ДАРАЖАСИ

¹А.М. Саитмуратов

Тошкент тиббиёт академияси

Термиз филиали ассистенти,

²С.Н.Ишпулатов

Тошкент тиббиёт академияси

Термиз филиали ассистенти,

³К.А.Жайлов

Тошкент тиббиёт академияси

Термиз филиали талабаси.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7386443>

ARTICLE INFO

Received: 20th November 2022

Accepted: 29th November 2022

Online: 30th November 2022

KEY WORDS

Касалланиш, болалар ўлими, болаларнинг касалланиши, туғма нуқсонлар, туғма ривожланиш нуқсонлари.

ABSTRACT

Болаларда туғма аномалиялар (ривожланиш нуқсонлари) соғлиқни сақлашнинг муҳим тиббий ва ижтимоий муаммолардан бири бўлиб, ривожланиш нуқсони билан туғилган бир қанча болалар ҳаётининг биринчи ойларидаёқ нобуд бўлади, қолганлари эса доимий ёрдамга (тиббий ва ижтимоий) муҳтож бўладилар.

Республикамизда болалар саломатлигини мустаҳкамлаш ва муҳофазалаш борасидаги эришилган ютуқларга қарамасдан, улар касалланиши, ногиронлиги ва ўлими структурасида етакчи ўринни туғма аномалиялар (ривожланиш нуқсонлари) эгаллайди. Туғма аномалиялар (ривожланиш нуқсонлари) муҳим тиббий ва ижтимоий муаммолардан бири бўлиб, ривожланиш нуқсони билан туғилган бир қанча болалар ҳаётининг биринчи ойларида нобуд бўлади, қолганлари эса доимий ёрдамга (тиббий ва ижтимоий) муҳтож бўладилар.

Турли муаллифлар фикрига кўра, туғма аномалиялар болалар барча касалликлари ва ногиронлигининг 20%ини, болалар ўлимининг 15-20% ташкил этади [1,3,6]. Турли ҳудудларда ўтказилган тадқиқот натижалари

ҳудудлар бўйича туғма аномалияларнинг тарқалганлиги бир текис эмаслигини кўрсатди, яъни у 1000 та тирик туғилган болага – 8,5дан 16,8гачани ташкил этди [1,2,4,7].

Ишнинг мақсади. Тошкент шаҳрида болалар касалланиши ва ўлими сабаблари ичида туғма аномалияларнинг структура ва даражасини ўрганиш.

Тадқиқот материал ва усуллари. Болалар касалланишларини ўрганиш учун Тошкент шаҳридаги 4 туман: Чилонзор, Яккасарой, Олмазор, Шайхонтохур туманлари ва ҳар бир тумандан биттадан поликлиника 39-, 23-, 18-, 44-поликлиникалар “қуш уяси-уялаб танлаш” усулида танлаб олиниб, уларга бириктирилган ва 1150та болани (590та ўғил ва 560та қиз бола) туғилгандан, то улар бир ёшга тўлгунча қадар динамикада саломатлигини

кузатиш орқали ўргандик. Биз касалланишларни болалар ўлимнинг халқаро қабул қилинган қўйидаги ёшлар тизимига биноан улар ҳаётининг биринчи йили даврларини: 0-2 (ҳаётининг биринчи ойини алоҳида кўрсатилган ҳолда), 3-5 ой, 6-8 ой ва 9-11 ойларига кўра таҳлил қилдик. Болалар касалланишларини ўрганиш манбалари бўлиб қўйидаги бирламчи қайд - ҳисобот ҳужжатлари олинди: боланинг ривожланиш тарихи (112-ш), алмашинув харитаси (113-ш), стационар беморлар картаси (003/ш). Олинган маълумотлар махсус ишлаб чиқилган “Болаларнинг касалланиши ва тиббий хизмат кўрсатиш ҳолатини ўрганиш харитаси”га ёзиб борилди.

Болалар ўлимини айрим ёш гуруҳлари ва жинслар бўйича даражасининг қонуниятлари, сабабларини ўрганиш ва таққослаш учун битта календар йилида олинган маълумотлар репрезентатив, ишончли маълумотларни бермаслигини эътиборга олган ҳолда биз эрта ёшдаги болаларнинг ўлими, ўлим сабабларини Тошкент шаҳрида 2018-2021 йилларда 1 ёшгача ўлган болаларни ёппасига кузатиш орқали ўргандик. Бир ёшгача ўлган болалар ҳақидаги маълумотларни ўрганиш манбалари бўлиб қўйидаги бирламчи қайд ҳисобот ҳужжатлари: перинатал ўлим ҳақидаги врачлик гувоҳномаси (106-2/ш), ўлим ҳақидаги врачлик

гувоҳномаси (106ш), ўлим ҳақида қайд этилган далолатнома, чақалоқнинг ривожланиш тарихи (112ш), паталогоанатомик ёришлар қайд этилган журнал (013-1/ш) ва баённома, шунингдек шаҳар ва ФХДЁ (ЗАГС) материаллари ва Тошкент шаҳар статистика қўмитаси маълумотларидан фойдаланилди.

Ҳар бир ўлим ҳолати сабабларига аниқлик киритиш учун эксперт таҳлили ўтказилди, шундан сўнг ўлган болалар ҳақидаги маълумотлар махсус ишлаб чиқилган “Болалар ўлими сабабларини ўрганиш картасига” қайд этилди.

Тадқиқот натижалари муҳокамаси.

Давлат статистика қўмитаси маълумотларига кўра (2013 йил), республикамизда болалар касалликлари структурасида туғма аномалияларнинг салмоғи қўйидагича: болалар умумий касалланишининг 0,34%ни, бирламчи болалар касалланишининг 0,09%ни, 1 ёшгача болалар касалланишининг 0,8%ни, 5 ёшгача эса 0,4%ини ташкил қилади. Тадқиқотимиз натижаларига кўра, Тошкент шаҳрида туғма аномалияларнинг 1 ёшгача бўлган болалар орасида тарқалганлик даражаси 251,5%, 2 ёшда 63,5%, 3 ёшда 11,2%ни ташкил этди (жадвал-1). 0-2 ойлик чақалоқлар ўртасида туғма аномалияларнинг тарқалиши мазкур ёшдаги ҳар 1000 та болага 137,0ни ташкил этди.

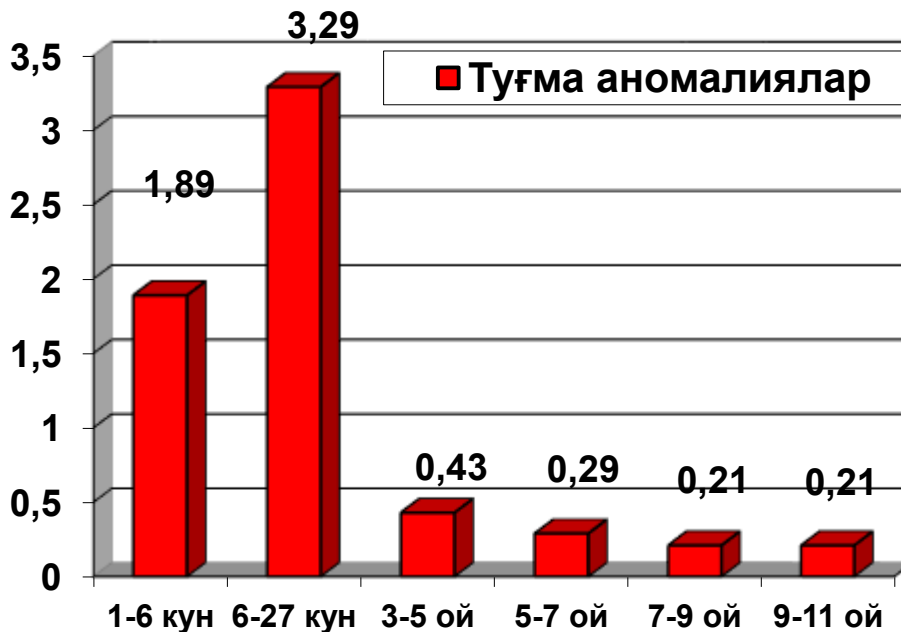
1 ёшли болалар касалланишлари даражаси (мазкур ёшдаги 1000 нафар болага нисбатан)

Касалликлар нозологияси	Ёш				
	0-2 ой	3-5 ой	6-8 ой	9-11 ой	0-1 ёш
Туғма нуқсонлар	113,5	85,3	15,5	37,95	251,5
-қон айланиш тизими нуқсонлари	1,66	3,76	1,25	1,66	7,4
-туғма юрак нуқсони	14,65	10,0	2,49	4,98	31,1
-туғма бўйин қийшиқлиги	22,45	21,3	3,74	9,04	57,5
-чаноқ сон суягининг туғма чиқиши	6,27	-	-	-	6,1
-чаноқ сон суягининг дисплазияси	61,0	47,75	5,56	11,2	125,5
-бошқалар	7,5	2,48	2,49	11,2	23,6

Бу синф касалликлари 0-2 ойлик даврида касалланиш юқорилиги учун бир ёшгача бўлган болалар касалланишлари орасида етакчилик қилди. Чақалоқлар туғма ривожланиш нуқсонлари орасида биринчи ўринни таянч аппарати аъзоларининг аномалиялари эгаллаган бўлиб, улардан энг кўп учрайдигани чаноқ-тос бўғимининг дисплазияси ва туғма бўйин қийшиқлигидир. Бизнинг маълумотларга кўра 1 ёшли болалар орасида чаноқ сон бўғимининг дисплазияси 125,5%, туғма бўйин қийшиқлиги 57,3%, чаноқ сон бўғимининг туғма чиқиши эса ҳар 1000 нафар болага 6,2ни ташкил қилди. Бу синф касалликлари орасида туғма бўйин қийшиқлиги ва чаноқ - сон бўғимининг туғма чиқиши ўғил

болаларга нисбатан қизларда 1,3 марта кўп қайд қилинди.

Соғлиқни сақлаш муассасаларининг гўдаклар ўлимини пасайтириш борасидаги амалий фаолияти учун гўдаклар ўлимини сабаблари таҳлили катта аҳамиятга эга. Бунда етакчи ўринда турган асосий сабаблар гуруҳини аниқлаш зарур. 1 ёшгача бўлган болалар ўлими сабабларида нафас олиш аъзолари касалликлари (30,3%), перинатал даврдаги алоҳида ҳолатлар (29,8%) ва туғма аномалияларнинг(26,5%) салмоғи катта. Бу синф касалликларидан ўлим ҳолатлари барча гўдаклар ўлимининг 86,6%ни ташкил қилди. Бола ҳаётининг биринчи кунлари, биринчи ҳафталари ва биринчи ойларида ўлим сабаблари бир мунча фарқ қилганлиги сабабли уларни алоҳида таҳлил қилдик (расм-1).

Расм-1. Туғма аномалиялардан гўдаклар ўлими даражаси

Бола ҳаётининг биринчи кунларида ва биринчи ҳафтасида етакчи ўринда туғма аномалиялар устунлик қилади ва бутун шу ёшдаги гўдаклар ўлимининг 65% улушига тўғри келади. 1-6 кундаги (1,89%) болалар ўлими 7 - 27 (0,92%) кундагига қараганда 2 баробар кўп эканлиги қайд қилинди. Биринчи ойда 0-27 кунда ўлган чақалоклар орасида бу кўрсаткич 3,29%ни ташкил қилди. Бу асосан кўплаб ривожланиш нуқсонлари, асаб тизими нуқсонлари ва туғма юрак нуқсони ҳисобига юз беради.

Бола ҳаётининг 2-4 ҳафтасидан туғма аномалиялар (25,9%) бу ёшдаги болалар ўлим сабабларида иккинчи ўринни эгаллайди. Шунингдек алоҳида такидлаш керакки, бола ҳаётининг биринчи ҳафтаси тўртинчи ҳафтасига қараганда туғма аномалиялардан ўлим даражаси 2 баробар юқори. Бола ҳаётининг иккинчи ойдан бошлаб туғма аномалиялар учинчи ўринга тушади ва

у гўдаклар ўлими структурасида ҳам 3 ўринни эгаллайди

Шундай қилиб, олинган натижалар шунини кўрсатдики, туғма аномалияларнинг олдини олиш ҳозирги замон соғлиқни сақлашнинг муҳим вазифаларидан бири ҳисобланади. Бу вазифани ечиш учун соматик касаллиги бор аёлларга алоҳида эътибор бериш, ҳомилани эрта аниқлаш ва рўйхатга олиш, оилавий поликлиникалар, қишлоқ врачлик пунктлари ва туғруқ комплексларида ҳомиладорларга кўрсатилаётган тиббий хизмат сифатини яхшилаш, никоҳдан ўтаётган шахсларни тиббий кўрикдан ўтказиш муҳимдир. Шунингдек туғруқхона, поликлиника (қишлоқ врачлик пунктлари) ва диагностик марказларининг ўзаро боғлиқ ишлашини таъминлаш мақсадга мувофиқдир.

References:

1. Антонов О.В. Научные, методические и организационные подходы к профилактике врожденных пороков развития у детей. Автореф. дис. д-ра мед. наук. – Омск, 2007. – 32 с.
2. Асадов Д.А., Шарипова М.К. Значимость экономических потерь от инвалидности с детства и пути оптимизации медицинских мероприятий по их снижению // Педиатрия (Узб.). – 2003. – Спец. вып. – С. 6-10.
3. Жалилов Ж.Ж. Роль медицинских работников и скрининг-центров в предупреждении рождения детей с ограниченными возможностями здоровья в Сурхандарьинской области // Новый день в медицине. 2019 г. С. 28-32.
4. Жалилов Ж.Ж. Улучшение профилактики, ухода и социальной помощи детям с ограниченными возможностями // Монография. Ташкент-2020 г.
5. Родина Н.Е., Овсепян Н.Е. Хромосомные нарушения у детей с множественными пороками развития // Медицинская генетика. 2005. - Т. 4, № 6. - С. 259.
6. Ушакова С.А и др. Частота и структура врожденных аномалий развития сердца у новорожденных // Материалы 1 Всероссийского Конгресса «Современные технологии в педиатрии и детской хирургии». М., 2002. - С. 111-112.
7. Detection of fetal congenital heart disease in low-risk population / E. Hafner et al. // Prenat. Diagn. 2008. - № 8. - P. 808-815.